

меншин беруться до уваги в процесі вибору прізвища [3]. Але найбільш яскравим прикладом є те, що звичай взагалі набув особливого визначення в праві і став однією з окремих статей Сімейного кодексу: заручини, які є невід'ємною традицією кожного народу були описані в статті 31, здобувши назву «Зобов'язання наречених у разі відмови від вступу в шлюб». Відмітимо, що там описані зрозумілі всім норми відшкодування коштів та повернення дарунків, а також інші правила [3].

Отже, дослідивши історичне підґрунтя та сучасність можна підвести підсумок, що звичай як писаний так і неписаний має досить важливу роль у праві, тому що він з самого початку створений народом, регулює відносини в кожній сфері життя і є універсальним джерелом права, яке актуальне протягом років.

Література

1. Правда руська. Тексти на основі 7 списків та 5 редакцій / переклад Василя Яременка за виданням / за ред. С. Юшкова. – К.: ВУАН, 1935. – Редакція IV. – С. 137-144. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/oldukr2/oldukr51.htm>.

2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р., зі зм. станом на 30.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р., зі зм. станом на 29.09.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14/page3?text=177>.

УДК 340.112(043.2)

Жоган К. М., магістрант,
Юридичний факультет,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне
Науковий керівник: Матвійчук А. В., к.філос.н., доцент

ПРАВОВА ПЕРСПЕКТИВА ТА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ДЕТЕКТОРА БРЕХНІ В УКРАЇНІ

Проблема виявлення брехні має давню історію. Древні правителі та їхні судді використовували різноманітні способи викриття тих, хто говорив неправду, та встановлення істини. В основі цих процедур часто знаходилося переконання, що усвідомлення провини викликає переляк та змушує хвилюватися. Між тим, поліграф як технічний засіб забезпечення детекції брехні з'являється наприкінці ХІХ ст.

Нині поліграфні пристрої являють собою реєстратори, що фіксують зміни фізіологічних параметрів організму, пов'язаних з виникненням

емоцій. Головне концептуальне положення, що лежить в основі застосування поліграфних пристроїв, полягає в тому, що будь-яка протиправна дія, як і інформація про неї, відбивається в ступені нервово-емоційного напруження людини. Чим більше значима для опитуваного прихована інформація, тим більш вираженою є психофізіологічна реакція, що фіксується при проведенні опитування із застосуванням детектора брехні. Експерти дослідження показують, що і сьогодні поліграф продовжує залишатися найкращим технічним засобом виявлення брехні. Удосконалення поліграфів пов'язане з розширенням теоретичних уявлень про процес брехні.

Сьогодні, перевірки на поліграфі проводяться більш ніж у 90 країнах світу, серед яких загальноновизнаним лідером є США. При цьому необхідно зауважити, що існує кілька напрямків застосування поліграфа: 1) у криміналістичних цілях; 2) у сфері трудових відносин (кадрова перевірка персоналу, службові розслідування, профілактика розкрадань тощо); 3) приватні цілі. Методична база застосування поліграфа з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду в даний час, в основному, сформована. Подальше її вдосконалення лежить на шляхах створення науково обґрунтованих, що пройшли експертну оцінку та реальну апробацію методик, що дозволить підвищити ефективність одержуваних результатів [2].

У більшості зарубіжних країн поліграф використовується поліцією в оперативно-розшуковій діяльності з метою розкриття злочинів, в той же час ставлення до проблеми застосування поліграфа неоднозначне. Правове становище поліграфа та результатів його практичного застосування коливається від повної заборони на застосування (Німеччина, Австрія) до визнання результатів поліграфних опитувань в якості доказів в судах у кримінальних справах (деякі штати США, Японія). Проблеми правового регулювання застосування опитувань з використанням поліграфа вирішувалися в зарубіжних країнах кількома шляхами: прийняттям закону про поліграфі (США); використанням для регламентації застосування поліграфа вже існуючих законів і нормативних актів (Канада); створенням судового прецеденту (США, Польща); визнання результатів поліграфного опитування як результатів офіційної експертизи (Угорщина) [1].

Окрім сфери кримінального судочинства перевірки на поліграфі застосовуються у сфері трудових відносин, адже відповідне тестування дозволяє дізнатися наскільки людина відповідає вимогам до кандидатів на роботу та з'ясувати перелік небажаних якостей майбутнього працівника, а також схильність кандидата приховувати певні факти та інформацію про події. У процесі професійної діяльності в інтересах підприємства та в межах чинного законодавства у багатьох країнах світу практикується використання поліграфу для проведення службового розслідування щодо причетності особи до правопорушення (крадіжка, шахрайство, пропажа,

недостача, хабар, фальсифікація, фінансові махінації, виток інформації тощо), а також для перевірки достовірності наданої інформації, тобто для виявлення лжесвідків та реабілітації підозрюваних. Водночас, світова практика показує важливість жорсткого правового регулювання застосування поліграфа у сфері бізнесу, адже у протилежному випадку перевірки на поліграфі здатні незаконно обмежити права та свободи людини, що є неприпустимим явищем у демократичних державах [2].

Щодо особливостей національної практики застосування поліграфа можемо відзначити що на практиці: 1) українська держава не атестує на сьогоднішній день експертів-поліграфологів; 2) експерти вказують на відсутність у національних нормативних актах понять «поліграф», «судова психофізіологічна експертиза», «опитування з використанням поліграфа», що очевидно не сприяє законному практичному використанню детекторів брехні на практиці; 3) проблеми, пов'язані з призначенням, проведенням і здійсненням процесуальної оцінкою результатів судової психофізіологічної експертизи на детекторі брехні (поліграфі) у цивільному процесі істотно відрізняється від кримінального процесу і зумовлено це законодавчим закріпленням обов'язку доведення; 4) перспектива розвитку справи поліграфних досліджень у правоохоронних органах сьогодні у повній мірі залежить від запровадження у КПК України норми, яка б регулювала порядок використання поліграфа; 5) опитування з використанням поліграфа у сфері трудових відносин, дозволяє виробити тактику швидкої адаптації претендента на робоче місце та створює додаткові можливості підтримки лояльності працюючого персоналу; 6) зважаючи на значні перспективи використання поліграфа в Україні законодавець повинен врегулювати здійснення перевірок з використанням даного технічного засобу [3].

Загалом відсутність законодавства щодо регламентації використання детектора брехні створює чимало проблем, наприклад значно ускладнює можливість відшкодувати шкоду, моральну або фізичну, яка може бути завдана людині під час такої перевірки. Водночас з метою ознайомлення з змістом, особливостями та перспективами застосування поліграфа в юридичній практиці необхідно запровадити в курси криміналістики і теорії оперативно-розшукової діяльності вищих навчальних закладів з підготовкою правознавців ознайомчі заняття з теорії та практиці застосування поліграфа.

Література

1. Лешкович Т. Поліграф: історичний аспект / Т. Лешкович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vlnu_yu/2012_56/444crp56.pdf
2. Використання поліграфу як засобу доказування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uba.ua/ukr/news/3845/>
3. Использование детектора лжи в Украине – о чем молчит закон

УДК 340.1(043.2)

Загорна В. Ю., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ,
Науковий керівник: Шапенко Л. О., асистент

ПРАВО ТА МОРАЛЬ ЯК ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІ РЕГУЛЯТОРИ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Співвідношення права і моралі все частіше стає об'єктом дослідження вітчизняних вчених, які особливу увагу звертають на нерозривну взаємодію цих категорій. Адже право і мораль є засобами соціального регулювання, що суттєво впливають на забезпечення порядку та нормального розвитку усіх сфер суспільного життя, а також є тими ціннісними критеріями правової культури, що відображають процес модернізації цивілізаційного розвитку держави.

Термін «право» є полісемічним за своїм змістом та застосовується у різних значеннях, зокрема таких, як: наявність у особи певного інтересу; можливість здійснення вчинку; гарантованість своєї власної поведінки; вимога до поведінки інших осіб; відповідність критеріям правильності, справедливості; виправданість, правдивість та ін. Згідно нормативістської теорії право визначається як система встановлених чи санкціонованих державою формально визначених правил поведінки, що забезпечуються та охороняються примусовою силою держави [1, с. 87-89].

Мораль у наукових джерелах розглядається як найважливіший соціальний інститут, який складає сукупність принципів, оцінок та норм, що відображають уявлення людей про добро і зло, а також те, що схвалюється чи заперечується суспільством [1, с. 100; 2, с. 21].

Погоджуючись із думкою Н. Коваленко, слід зазначити, що мораль діє на особистість через свідомість, базуючись на духовному житті, і не обов'язково при цьому має зовнішній прояв. Право ж, виступаючи інституційним регулятором, слугує провідником моралі, створює умови для закріплення та захисту етичних засад суспільства. Автор зазначає, що мораль робить людину добродісною, а право – законослухняною [2, с. 20]. Тобто, перебуваючи у тісному взаємозв'язку, і право, і мораль шляхом впливу на свідомість формують модель бажаної поведінки особистості.

Право та мораль є самостійними регуляторами відносин у суспільстві та мають суттєві відмінності, зокрема різняться за: своїм походженням (норми моралі формуються поступово, передаються від покоління до